

Ngugi Wa Thiong'o'nun *Bir Buğday Tanesi* Adlı Romanında Ulusal Bilinç

DOÇ. DR. MEHMET RECEP TAŞ*

Öz

Edebiyatın sömürgecilğe karşı ulusal bilinci inşa etmenin temel araçlarından biri olduğu konusunda genel bir fikir birliği vardır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden itibaren, bir zamanlar sömürgeleştirilmiş ulusların dekolonizasyonu sürecinde önemli bir role sahiptir. Edebiyatın bir türü olan roman ise, yazarların milli kimlik duygusu geliştirmesini sağlayan bir tür olarak öne çıkmaktadır. Batı Avrupa'nın sömürge ülkeler kurmaya başlamasından bu yana, birçok yazar -açıkça veya örtülü olarak-, sömürülen ile sömürülen arasındaki ilişkileri kurgulayan eserler yazmışlardır. Ngugi Wa Thiong'o da sömürü ile ilgili görüşlerini açıkça ve radikal bir söylemle dile getiren bir yazar olarak tanınmaktadır. Thiongo, sömürgecinin geride bıraktığı her şeyi reddetmedikçe sömürülenlerin özgür olamayacağını iddia eden ve bu iddiasını yazdığı romanlara yansıtan bir yazar olarak öne çıkmaktadır. 1967 yılında yayınlanan *Bir Buğday Tanesi* adlı romanı, sömürü düzeni ile mücadelenin başarıya ulaşması için, sömürülen halkın öncelikle kendi anadili ile eğitim alması, öz geleneklerinden (tarihinden) kopmaması ve ulusal bir bilinç geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bu makale, hayatına ve romanına dayanarak, Thiong'o'nun Kenya vatandaşlarına nasıl bir ulusal bilinç aşılama çalıştığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar sözcükler: Thiong'o, ulusal bilinç, sömürgecilik, *Bir Buğday Tanesi*

NATIONAL CONSCIOUSNESS IN NGUGI WA THIONG'O'S NOVEL *A GRAIN OF WHEAT*

Abstract

There is a general consensus that literature is one of the basic means of building the national consciousness against colonialism. Especially, from the end of Second World War on, it has a crucial role on the process of decolonization of once colonized nations. The novel, among the literary genres, stands out as one that enable writers to cultivate a sense of national identity. Ever since Western Europe began to establish colonial countries, many writers - explicitly or implicitly - have written works that fictionalized the relations between the colonized and the colonizer. Ngugi Wa Thiong'o is known as a writer who openly and radically expresses his views on exploitation and colonization. He stands out as a writer who claims that the colonized cannot be free unless they reject everything the colonizer left behind, and reflects this claim in his novels. His novel *A Grain of Wheat*, published in 1967, emphasizes that in order for the struggle against the system of exploitation to be successful, the exploited people must first receive education in their mother tongue, not break away from their own traditions (history) and develop a national consciousness. In this context, this article aims to reveal how Thiong'o tried to instill a national consciousness in Kenyan citizens based on his life and novel.

Keywords: Thiong'o, national consciousness, colonization, *A Grain of Wheat*

GİRİŞ

Ulusal kimlik ve ulusal bilinç kavramları söz konusu olduğunda, her ikisinin de hem tanımlanmaya hem de birbirleriyle olan ilişkilerinin açıklanmasına ihtiyaç vardır. Çünkü her iki kavram da ulus kavramıyla yakından ilişkilidir. Ulus kavramı 19. yüzyılda yavaş yavaş baskın hâle gelmeye başlayınca, sosyologlar kavram için gerekli olan tanımları bulmaya çalıştılar (Tevzadze, 1994, s. 1). Natia Tevzadze'nin aktardığına göre İtalyan bilim adamı Pasquale Mancini, ulusu oluşturan özelliklerin bölge, ırk, dil, gelenekler, tarih ve din gibi özellikler olduğunu, bu özelliklerin milli şuurla (ulusal bilinç) birlikte ulusu meydana getirdiğini belirtmektedir (1994, s. 1). Bu tanımdan hareketle ulus kavramını şu şekilde tanımlanabiliriz: Toprak, köken, gelenekler, dil ve öz bilinç birliğini içeren doğal bir toplum. O hâlde ulusal bilinç de 'bir ulusun halkının faaliyet ve ulusal çıkarlarını ilgilendiren konulara nasıl katkıda bulunduğu konusundaki farkındalığı, anlayışı, hissi ve inancı olarak tanımlanabilir. Aynı şekilde, ulusal bilinç, kişinin ülkesine karşı duyduğu güçlü bir sevgi ve saygı anlamına gelebilir. Ulusal kimlik ise, ülkenin bir ulusu birleştiren inançları veya uygulamaları içeren bir ülke olduğunu belirtmek için kullanılan özelliklerdir. Örneğin x ülkesi ulusal kimliği, x ülkesi vatandaşlarını ve faaliyetlerini diğer ülkelerinkinden ayırt etmeye yardımcı olur. Ulusal kimlik, ulusal semboller kullanılarak kolaylaştırılır; x ülkesi para birimi, x ülkesi ordu arması, x ülkesi ulusal bayrağı ve benzeri gibi. Margaret A. Majumdar'a göre, ulusal kimlik kavramı, ağırlıklı olarak, ulusun neyse o olduğunun varsayıldığı statik bir kavramdır (2007, s. 127). Majumdar, bu yönüyle ulusal kimliğin, daha dinamik, harekete geçirici olan ve kolektif bir gelecek projesinin ortak hedefi ile insanların ortak bir özne olarak bir araya gelmesini tanımlayan "milli bilinç" kavramından ayırt edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (2007, s. 127). Bir şeyin bilincinde olmak (bilinç), "bir şeyi bulmak, bir şeyi fark etmek, bir şeyi keşfetmek ve bir şey hissetmek veya duyarlı ve sezgili olmak" anlamına gelir (Ryle, 2002, s. 157). Bununla birlikte, genel olarak, bir şeyin bilincinde olmak, bir şeyin farkında olmaktır, bu nedenle bilinç genellikle farkındalıkla eşanlamlı olarak kabul edilir. Bilinç, başka bir deyişle, bilinçli olma durumu, yani kişinin çevresinin, düşüncelerinin ve duygularının tam olarak farkında ve uyanık olmasının fiziksel ve zihinsel durumu olarak görülür. Ulusal bilinç, bu nedenle, kişinin çevresinin farkında olma durumu ve belli bir ülkedeki insanlar arasında gerekli kolektif kimlik, birlik ve bağ duygusu ile ilgilidir. Yani, bireylerin kendilerini belirli bir grubun parçası olarak görmelerini ima eder. Bu durum, bir grup insanın ulusal bilinci meydana getiren ortak etnik, siyasi ve kültürel kodlar paylaştıklarına dair toplumsal bir anlayış anlamına gelir. Ulusal bilinç, ulus inşası için belirli değerler manzumesi sağlar. Bu nedenle, ulusal açıdan bilinçli olmak, vatandaşların önce kendilerini ulus ortak paydasında görmelerini, daha sonra da etnik gruplarının veya diğer farklı aidiyetlerin üyeleri olarak düşünmelerini sağlar. Ulusal bilinci geliştirmek için, ortak tarih, ortak dil, aynı topraklar, ortak değerler, gelenek ve göreneklerin önemi vurgulanır. Sömürülen ülkelerin uzun yıllar sömürü altında yaşamalarının önemli nedenlerinden biri de, bu ülkelerin ulusal bilinçten yoksun olmaları olarak görülür. Afrika ülkelerinin hemen hepsinde olduğu gibi, Thiong'o'nun ülkesi olan Kenya da sömürgeleştirildiğinde birçok etnik kabileden oluşan ve bu çoklu etnik yapının ön

planda olduğu bir ülke idi. Bu nedendir ki, Thiong'o tüm eserlerinde bu çoklu aidiyetleri tek çatı altında bir araya getirmeyi öne çıkarmaya çalışmıştır. Thiong'o için o çatı ulus çatısıdır.

NGUGI WA THIONG'O

5 Ocak 1938 de Kenya'da doğan Thiong'o üniversite eğitimini Uganda'da ve İngiltere'de Karşılaştırmalı Edebiyat ve İngiliz Dili Edebiyatı üzerine tamamlayıp bir süre İngiliz ve Amerikan üniversitelerinde profesör olarak ders verir. Eserlerini önceleri İngilizce yazan Thiong'o 1977 de radikal bir karar alarak İngilizceyi sömürü döneminin bir mirası ve aracı olarak gördüğünü, bu nedenle eserlerini bundan sonra kendi anadili olan *Gikuyu* diliyle yazacağını ve tüm Afrikalı yazar ve entelektüellerin de bundan sonra kendi adilleri ile yazmaları gerektiğini ifade eder. Sömürgecilik sonrası dönem aydınları arasında çok az da olsa Afrika dillerine olan inançlarını koruyanların var olduğunu, fakat bunların çok küçük bir azınlık olup görünmez olduklarını, çoğalmaları gerektiğini, yoksa adillerindeki kelimeleri büyük oranda kaybeden Afrika'nın, kültürel olarak Avrupa'ya eklenmiş bir eklenti, bir sığıntı olacağını belirtir (Thiong'o, 1998, s. 98). Sömürge dili olarak saydığı İngilizcenin zihinlerini ele geçirdiğini, bu esareten kurtulmanın yegâne yolunun sömürgeci dili ve bu dille verilen eğitimi reddetmek olduğunu savunur. Bu görüşlerini *Decolonizing The Mind: The Politics of Language in African Literature* adlı kitabında detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Thiong'o, dilin 'iletişim' ve 'kültür' araçları olarak birbirlerinin ürünü olduğunu, yani iletişimin kültürü yarattığını, kültürün de iletişimin bir aracı olduğunu savunur. Dilin kültürü taşıdığını, kültürün de özellikle sözlü ve yazılı edebiyat vasıtasıyla kendimizi dünyada algılayıp konumlandığımız tüm değerleri oluşturduğunu ileri sürer (2011, s. 15). Afrika ülkelerinde ortaya çıkan sorunların ve bu sorunların sömürgeci güçler tarafından sömürülebilmesinin en önemli nedenlerinden birinin Afrika ülkelerinin sosyolojik yapısının kabile kültürüne dayalı olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Thiong'o, 2011, s. 1). Thiong'o, sömürülmek istenen ülkede toplum kabile yapısına dayalı değilse, bu kez Müslüman-Hıristiyan veya Müslüman da yoksa Katolik-Protestan şeklinde ikili karşıtlar öne çıkarılıp, bu karşıtlar arasındaki anlaşmazlıklar ve karışıklıklar üzerinden sömürü yapıldığını öne sürmektedir (2011, s. 1). Yani Anglo-Saxon kültürün hâlen uygulamada olan böl ve yönet politikasının altını çizmektedir. Batıdaki medyanın da algı yöneterek sorunun asıl nedeninin görülmesini engellediğini, böylece sömürünün devam etmesine katkı sağladığını belirtmektedir. Sömürülen ülke insanının medyanın algı kaydırma tuzağından

kurtulup olayları daha net görebilmesi için büyük resme odaklanması gerektiğini, büyük resmin de 'emperyalist gelenek' ve 'direnmeçi gelenek' adlı iki geleneğin çatışması olduğunun altını çizmektedir (2011, s. 2). Thiong'o, emperyalist geleneğin direnmeçi gelenek için ekonomik, siyasal, askeri, kültürel ve psikolojik tehditler oluşturduğunu, bu tehditlerden en tehlikelisinin kültürel tehdit olduğunu çünkü "kültürü egemenlik altına alınmış bir toplumun ismine, diline, çevresine, mücadele ruhuna, birliğine olan güven ve inancı yok edilmiş demektir" diye iddia eder (2011, s. 3).

Thiong'o, bir yazar olarak her zaman sömürülen halkların yanında yer almıştır. Makale, roman, drama ve diğer tüm eserleri Kenya halkının iç siyasal bölünmeleri ve sömürgeciler ile yaptığı mücadeleyi konu almaktadır. Bir röportajında, bu konu ile ilgili şöyle bir açıklama yapar:

Bütün diğer sanatçılar gibi, ben [de] insan ilişkileri ve bu ilişkilerin nitelikleri ile ilgiliyim. Çalışmalarımın üzerinde durduğum şey budur... İnsan ilişkileri; ekoloji, ekonomi, politika, kültür ve psikoloji alanlarında gelişme gösterir... Bu alanlar birbirlerinden ayrı değildirler. Birbirleri ile bağlantılıdır. Bir sanatçı olarak olayların bağlantılarını ortaya çıkarmak için ayrıntıları inceleyip insanların bu pencereden bakmasını sağlıyorsunuz... (Pozo, 2004)

Thiong'o'nun romanlarına bakıldığında romanlarının da birbirlerinden ayrı olmadıkları, birbirleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Romanlarda işlenen temaların kronolojik olarak Afrika halklarının Avrupalı Beyaz sömürgecilerle ilk karşılaşmalarından günümüze kadar yaşanan ilişkiler olduğu görülür. İlk üç romanı (*Weep Not, Child, The River Between* ve *A Grain of Wheat*) sömürgeciliğin başladığı ve devam ettiği dönemlerdeki konuları işlerken, *Petals of Blood, Devil on the Cross, Matigari* ve *Wizard of the Crow* adlı romanları da Kenya'nın bağımsızlık sonrası yaşadığı olayları ön plana çıkarmaktadırlar. Yazarın yazdığı romanların bir bakıma sömürgecilik faaliyetlerinin başladığı dönemden bu yana Kenya halkının sömürgecilerle olan ilişkisinin tarihini aktarmakta oldukları görülür. *A Grain of Wheat* adlı üçüncü romanı da teritoryal işgal ve sömürünün son zamanlarını konu edinmektedir.

BİR BUĞDAY TANESİ (A GRAIN OF WHEAT)

Ngugi Wa Thiongo'nun üçüncü romanı olarak 1967'de yayımlanan *Bir Buğday Tanesi*, Kenya'nın bağımsızlık öncesi zamanlarını kurgulamaktadır. *Aradaki Nehir* ve *Weep Not, Child* adlı ilk iki romanda ağırlıklı olarak öne çıkarılan eğitim ve din olgusu bu romanda yerini daha çok İngiliz yönetimine karşı mücadele eden işçi-köylü kesiminin sosyal ve siyasal mücadelesine bırakmaktadır. Dört günlük bir zaman dilimi içinde gerçekleşen olayları işlemesine rağmen, geriye dönüş tekniğiyle bağımsızlık öncesi olağanüstü yönetim yıllarını konu edinen roman, Kenya'nın bağımsızlık mücadelesinde önemli bir yeri olan ve İngilizler tarafından "gerici, vahşi ve medeniyet karşıtı" bir hareket olarak nitelenen Mau Mau¹ hareketini öne çıkarmaktadır. Thiong'o, bu hareketi

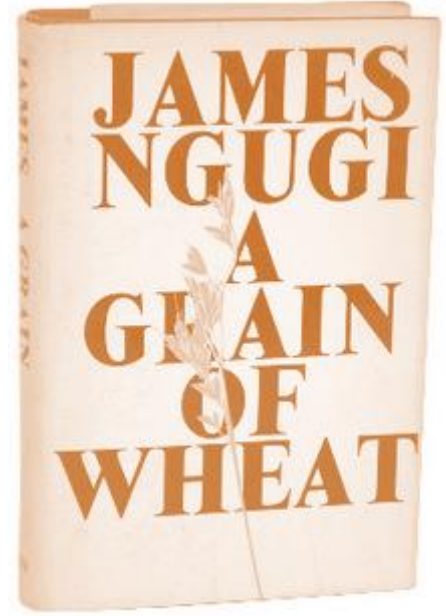
¹ Mau Mau, 1950'lerde Kenya'nın Kikuyu halkı arasında ortaya çıkan militan Afrika milliyetçi hareketinin adıdır. Mau Mau (adın kökeni belirsizdir) Kenya'daki İngiliz egemenliğine karşı şiddet içeren direnişi savunmuştur. Hareket özellikle Kikuyu Merkez Birliği liderleri tarafından bağımsızlık hareketinde birliği teşvik etmek için kullanılan ritüel yeminlerle bilinmektedir. Mau Mau (aynı zamanda *Hareket* olarak da adlandırılır) 1947'de İngilizler için korucu olarak çalışan veya İngilizleri destekleyen Afrikalılardan intikam alarak başladı. 1952'de İngilizlere karşı şiddet ve muhalefet o kadar büyümüştü ki, Kenya'daki İngiliz vali bir olağanüstü hâl ilan eder ve İngiltere'den daha fazla asker ister. Olağanüstü hâl sırasında İngilizler binlerce Kenyalıyı tutuklar ve onları gözaltı kamplarında alıkoyma. Kenya'nın her

(medeniyet karşıtı terörist ve milliyetçi bir hareketten ziyade), özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi veren bir hareket olarak öne çıkarmaya çalışmaktadır. Bu hareketin ileri gelenleri içinde eğitilmiş olanların büyük bir kısmı *Aradaki Nehir*'de Waiyaki'nin *Siriana* gibi misyoner okullara alternatif olarak kurduğu *Marioshoni* adlı *Bağımsız Okullardan* mezun oldukları görülmektedir. Hurafe ve mitlerle dolu olan geleneksel kültürlerinden vazgeçemedikleri gerekçesi ile Batı eğitim sistemi ile yürütülen *Siriana* gibi misyoner okullarına kabul edilmeyenler veya aynı sebepten dolayı okuldan atılanlar imkânlar elverirse de alternatif *Bağımsız Okullar* açıp çocuklarının kendi kültür ve sosyal yapıları doğrultusunda eğitim almalarını sağlamaya çalışırlar. *The River Between*'de *Marioshoni* olarak adlandırılan bu okullar daha sonraki romanlarda da farklı adlar altında karşımıza çıkmaktadırlar. Bu okul tipi, *A Grain of Wheat*'de de *Manguo Bağımsız Okulu* olarak kurgulanmıştır. Gelenek ve kültürlerine yabancılaşıp kopmak istemeyenler tarafından desteklenip sübvansede edilen bu okullar, yerli halkın geleneksel kültür ve inançları paralelinde şekillenmiş yerel bir müfredat ile eğitim vermekte, böylece halkın yabancı bir kültür ile asimile olmasının önüne geçmeye çalışılmaktadır. Thiong'o'nun biyografisine baktığımızda eğitim hayatının bir bölümünün *Bağımsız Okullardan* biri olan *Gikuyu Bağımsız Okulu*'nda geçtiği görülmektedir (Sicherman, 1990, s. 19). Sicherman'a göre anadilde eğitim veren bu okul Thiong'o da sömürgeciliğin baskısına karşı bir farkındalık yaratmış ve "şarkılar, hikâyeler, atasözleri ve bilmece" vasıtasıyla informal bir eğitim sağlayan kendi yerel köy kültürü ile gurur duymasına katkıda bulunmuştur (1990, s. 20). Thiong'o, *Decolonizing the Mind: The Politics of Language in African Literature* adlı kitapta önce Kamaandura misyoner okuluna gittikten sonra milliyetçiler tarafından yürütülen *Manguo* adındaki *Bağımsız Okula* gittiğini söylemektedir. Bu okulda eğitim dilinin anadil olan *Gikuyu* dili olduğunu, çalgınca bir alkış aldığı ilk zamanın bu okulda *Gikuyu* dili ile yazdığı bir kompozisyon sayesinde olduğunu, orada kaldığı dört yıl boyunca aldığı formal eğitim ile *Limuru* toplumu arasında bir uyum olduğunu söyleyerek Sicherman'ın yaptığı tespiti doğrulamaktadır (Thiongo, 1986, s. 10). Bu tespitten öyle anlaşılıyor ki Thiong'o, dili ve o dille verilen eğitimi bir kültürün korunması için ana parametreler olarak görmekte, romanlarında da bu iki parametreyi öne çıkarmaktadır. *The River Between*'deki *Kameno*'da başkarakter Waiyaki tarafından açılan ve anadil ve yerli kültürü öne çıkaran *Marioshoni Okulu* gibi, *A Grain of Wheat* 'deki *Thabai*'de açılan *Manguo Bağımsız Okulu* da önemsenmekte ve Batı eğitim sisteminin alternatifi olarak gösterilmektedir. Bu okullarda Batı tarafından değersizleştirilip yok edilmeye çalışılan yerli kültür kodları ile şekillenmiş gelenekler ve ritüeller öne çıkarılmakta, bağımsızlık ve özgürlüğün bu geleneklerin korunup yaşatılmasında olduğu vurgulanmaktadır. Thiong'o'nun, siyasal bağımsızlığın kültürel bağımsızlıktan ayrı olamayacağını, kültürel olarak bağımsızlığını koruyamayan bir toplumun, siyasal olarak bağımsızlık kazansa da bağımlılıktan ve sömürüden kurtulamayacağı, kültürel bağımsızlığın da anadil ve anadilde verilen eğitimle mümkün olabileceği düşüncesinde olduğu ileri sürülebilir. Thiong'o 'ya göre, anadil ve tarih boyunca süregelen geleneksel kültür kodları

yerinde insanlar topraklarını terk etmeye zorlanır ve köyleri askeri koruma altına alınır. İngiltere, yerli siyasi liderleri Mau Mau hareketini desteklemek ve halkı isyana teşvik etmekle suçlar. Jomo Kenyatta da dâhil olmak üzere birçok lider tutuklanıp hapse atılır. Kaynak: Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2019, March 20). Mau Mau. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Mau-Mau>

üzerine kurulu bir eğitim ile yürütülen okullar, toplumun kendi kültürüne yabancılaşp aslını kaybetmesinin önündeki önemli engellerdir.

Roman, bağımsızlıktan dört gün öncesindeki bir zamanda başlamakta, her karakterin kendi bakış açısından değerlendirdiği önceki yaşanmışlıkların anlatılması sonucu olağanüstü hâlin başladığı zamanlara, yani on yıllık bir geçmişe gidip gelmektedir. Romandaki karakterlerin çoğu bağımsızlık hareketlerinde yer almış, bu nedenle de farklı cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalmış karakterlerdir. Thiong'o'nun diğer romanlarında olduğu gibi bu romanda da toplum; büyük resimde İngiliz taraftarları ve İngiliz karşıtları olarak ikiye bölünmüştür. Bireyler arası ilişkilerde karşılıklı güven olmadığı için herkes her an ihanetçi veya işbirlikçi olabilmektedir. Baskı altındaki toplum bireylerinin (iyi insanlar olmalarına rağmen) sistemin dayatmaları karşısında dayanamayp zorunluluklardan dolayı kendi halklarına ihanet ettikleri için

psikolojik sorunlar yaşamakta veya yine zorunlu nedenlerden dolayı bireysel ihanetler yaşamakta. Roman hem ulusal hem de kişisel ölçekte yapılan ihanet ve çıkar üzerine kurulu iş birliği temalarını öne çıkarmaktadır. Örneğin; toplama kampında bir kahraman olarak görülen Mugo, serbest kalmak için İngilizler ile iş birliği yapmakta, keza Gikonyo toplama kampından serbest bırakıldıktan sonra karısının başka birinden bir çocuk doğurduğunu öğrenmektedir. Mugo, yetim olarak mutsuz bir çocukluk geçirdiği için yalnız ve içine kapanık biridir. Kihika'yı ihbar ederek onun tutuklanıp idam edilmesine neden olmuş, bu nedenle bir taraftan bu ihanetin duyulmasından korkmakta öte taraftan vicdan azabı çekmektedir. Hamile bir kadının köy korucuları tarafından dövülmesine müdahale ettiği için tutuklanınca diğer tutuklular tarafından gösterdiği cesaret için kahraman olarak karşılanan Mugo, romanın sonlarına doğru Kihika'ya yaptığı ihaneti itiraf ederek huzur içinde ölür. Kendini tamamen özgürlük ve bağımsızlık hareketine adanmış bir genç olan Kihika, şiddetten hoşlanmayan, fakat mücadele için ne gerekiyorsa yapmaktan çekinmeyen, etrafını iyi tanımayan (onu ihbar eden Mugo onun arkadaşıdır aynı zamanda), inandığı fikirlere sonuna kadar sadık kalabilen bir karakterdir. Mütevazı, utangaç bir marangoz olan Gikonyo ise kendi hâlinde, sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan biridir. Romanın tek kadın ana karakteri olan Mumbi ile evlidir. Bir yemin seremonisi sırasında tutuklanıp toplama merkezine götürülür. Belli bir süre dayansa da, severek evlendiği Mumbi'den uzun süre ayrı kalmayı göze alamadığı için itirafçı olup serbest bırakılan Gikonyo içerdeyken eşi Mumbi'nin, yakın arkadaşı Karanja'dan bir çocuk doğurduğunu öğrenir. Bunu affedemeyen Gikonyo, acısını içine gömüp kendini işe vererek bir süre sonra zengin bir iş adamı olur. The River Between'deki Kobanyi ve Weep Not, Child'deki Jacobo gibi bu romanın kötü kahramanı da Karanja'dır. Karanja; Beyazlarla iş birliği içinde olan, arkadaşının karısıyla birlikte olmaktan ve Beyaz yönetimden elde ettiği gücü halkı üzerinde kullanmaktan çekinmeyen bir köy korucusudur. Romanın eğitim ile ilgili karakterlerinden biri olan Teacher Muniu, İngiliz

hâkimiyetini savunan, bağımsızlık mücadelesini destekleyenleri bu desteklerinden dolayı hakir gören ve onları aşağılayan, bu sebeple de Mau Mau hareketi tarafından öldürülen bir karakterdir. MP karakteri de siyaseti temsil eden bir karakter olarak, Gikonyo'ya ihanet eden, Bağımsızlık Günü kutlamalarına katılması gerektiği hâlde katılmayan fakat yine de Nairobi'de parlamentoya giren bir milletvekilidir. Bağımsızlığa giden dört günlük bir süre boyunca Thabai köyünün halkı özgürlük kutlamaları için hazırlık yapmaktadırlar. Bununla birlikte, Thabai'de veya çevre köylerdeki herhangi bir kişinin Mau Mau üyesi olmasından şüphelenildiği için zorla gözaltına alınabileceği, hapsedilebileceği ve işkence görebileceği olağanüstü hâl yönetiminden hâlâ şaşkına dönen romanın karakterlerini çok uzak olmayan bir geçmişin rahatsız edici olayları etkilemeye devam ediyor. Roman sık sık şimdiki zamandan geçmişe ve tekrar geriye kayar, çünkü her karakterin olağan üstü hâl deneyimlerinden kaynaklanan mevcut bir krizi vardır. Hikâye, olağanüstü hâl sırasındaki edindikleri deneyimlerin bugünkü hayatlarını değiştiren birkaç ana karakter etrafında dönüyor. Bu karakterlerin bazıları gözaltına alınmış; bazıları gözaltında işkence görmüş, bazıları ise, İngiliz yönetimi için çalışmış veya kendilerini kurtarmak için isyancılara ihanet etmiş karakterler olarak kurgulanmışlar. Thabai köylüleri özellikle bir kayıp etrafında birleşirler - olağanüstü hâl sırasında İngilizlere karşı kahramanca eylemleriyle tanınan bir adam olan Kihika'nunki. Birkaç yıldır ölü olmasına rağmen, Kihika'nın hikâyesi olay örgüsünü çerçevesiyor. Bağımsızlık kutlamaları yaklaştıkça, Thabai'deki birçok insan, olağanüstü hâl sırasında yaptıkları için bir kahraman olarak kabul edilen ve sessizliğe bürünmüş olan Mugo'yu Uhuru kutlamasında konuşması için ikna etmeye çalışmaktadır. Ancak Mugo garip bir şekilde isteksiz görünmekte çünkü çok daha sonra ortaya çıkacak karanlık bir sır saklamaktadır. Birbirinden ayrı düşmüş bir karı koca olan Gikonyo ve Mumbi, Mugo'yu katılmaya ikna etmek için ararlar ve bu süreçte kendi sırlarını açığa çıkarırlar. Bu sırada Kenyalılar bağımsızlıklarına hazırlanırken, İngiliz yöneticiler iktidarı devretmeye ve ayrılmaya hazırlanmaktadırlar. Bir zamanlar tutuklulara karşı acımasız eylemlerin faili olan ve şimdi itibarı düşen bir memur olan John Thompson, İngilizlerin Kenya'yı terk etmeye başlaması nedeniyle bunalıma girer. Olağanüstü hâl sırasında İngilizler için köy korucusu olarak çalışan ve aslen Kikuyu olan Karanja da statüsünü ve köylülerin korkudan ona gösterdikleri saygıyı kaybedeceği düşüncesiyle sıkıntı içindedir. Ancak Karanja, uzun zamandır sevdiği ve Gikonyo gözaltındayken çocuğunun babası olan Mumbi'ye yakın olmak için Thabai'de kalmayı düşünmektedir. Köylülerin çoğu, Karanja'nın çocukluk arkadaşı olan kahraman Kihika'ya ihanet ettiğinden şüpheleniyor. Roman ilerledikçe ve olağanüstü hâl zamanlarından giderek daha fazla sır ve umutsuz eylem ortaya çıkardıkça, birçok kişi tarafından Kihika'ya rakip bir kahraman olarak görülen Mugo'nun aslında Kihika'nın ölümünden sorumlu olduğu ortaya çıkıyor. Mugo, Mumbi'ye itirafta bulunur, ancak Mumbi daha fazla can kaybını önlemek için sırrını saklar. Uhuru kutlamasında, köylüler hainden öne çıkmasını ister ve birçoğu Karanja'ya bakar. Ancak Mugo öne çıkar, suçunu kabul eder ve rahatlamış ve yükünden kurtulmuş hisseder. Yeni rejimin askerleri onu yargılanmak üzere uzaklaştırır. Yeni toplumdaki yerini ve Mumbi'nin aşkına dair tüm umudunu kaybeden Karanja, Thabai'den ayrılır. Kitabın son sahnesinde Gikonyo, Mumbi'ye olan sevgisinin hâlâ devam ettiğini fark eder ve onunla uzlaşmayı planlar.

Karakterlerin tasvirlerinden de anlaşılabilceği gibi, Thiong'o'nun bu romanda da eğitim ve siyaset sınıfına kurguladığı karakterler vasıtasıyla, sömürgeci dayatmaların ürünü oldukları için bu iki kesimin ne kadar güvenilemez olduğunu öne çıkarmaya çalıştığı görülmektedir. Thiong'o, gerçek bir bağımsızlığın, ancak ve ancak kendi gelenek, görenek, tarih ve kültürünü rehber edinmiş liderler önderliğinde işçi ve köylü mücadelesi ile mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Nihayet, bağımsızlıktan sonraki toplumsal dokuyu anlatan *Petals of Blood*'da sergilenen toplumsal yozlaşma ve bozukluk bu varsayımı destekler niteliktedir. *Petals of Blood*'da, ülke bağımsızlığına kavuşmuş olmasına rağmen toplumun sorunları daha da artmış, asıl mücadeleyi veren işçi, köylü ve toplumun alt orta tabakası, yolsuzluk, rüşvet ve adaletsizlikten kaynaklanan yeni ve daha yakıcı sorunlarla uğraşmaktan bunalmışlardır. İngilizler ülke yönetimini bırakmış, fakat yönetime, asıl mücadeleyi veren, asıl bedel ödeyenler değil, sömürge döneminde kişisel çıkarları için İngilizlerle iş birliği yapmaktan çekinmeyen siyasetçilerin, dini otoritenin, bürokrasinin ve İngilizlerin giderken yerlerine koymak üzere yetiştirdiği, konformist, eğitilmiş kesimlerden bireyler gelmiştir. Thiong'o, başka bir deyişle, gelenek, görenek, tarih ve kültürünü rehber edinmiş liderler önderliğinde işçi, köylü ve alt-orta sınıftan kesimlerin etkin olmadığı bir yönetimde toplumun hiçbir zaman sömürüden kurtulamayacağını altını çizmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Thiong'o'nun sosyal aksaklık ve eşitsizliklere sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan kesimlerin yanında durup onları destekleyerek dikkat çekmek isteyen bir sosyalist-gerçekçi olduğu ileri sürülebilir. Edebiyat da dâhil tüm sanat ve sanatçıların, insanlığın sosyal eşitlik temelinde daha iyi bir hayat için verdiği mücadelenin yanında durmaları gerektiğini, işçi-köylü ve emekçilerden oluşan proletarya sınıfının yaşam şeklini öne çıkarıp öven eserler üretmeleri gerektiğini savunan sosyalist gerçekçilik kuramı, 1934'te Sovyet Yazarlar Kongresinde benimsenerek zamanın önemli bir akımı hâline gelmişti. Berna Moran'a göre;

Gerçekçiler topluma bakıp da bunun özünü yansıtabilecek şekilde yazmak istedikleri zaman mevcut olan bir durumu ve tipleri çiziyorlardı. Toplumcu gerçekçilik ise bugün mevcut olan bazı değerlerin, kurumların görünüşteki sağlamlıklarına rağmen göçmeye mahkûm olduklarını bilir ve bir yandan bunu belirtirken, bir yandan da henüz mevcut olmayan ve belki varlığı pek sezilmeyen yeni bir şeyin doğmakta olduğunu gösterir. (2008, s. 54)

Moran, Karl Radek'in kongredeki konuşmasından yaptığı alıntı ile toplumcu (sosyalist) gerçekçiliği şöyle açıklamaktadır: "toplumcu [sosyalist] gerçekçilik şu anki gerçekliği bilmek değil, bunun nereye doğru gittiğini bilmektir. Toplumcu [sosyalist] gerçekçi eser, yazarın hayatta gördüğü ve eserinde yansıttığı çelişkilerin nereye varacağını belirten eserdir" (2008, s. 54). Tarihsel materyalizme göre toplum sırasıyla ilkel toplumdan köleliğe, kölelikten feodalizme, sonra kapitalizme, sosyalizme ve son olarak da komünizme doğru ilerleyen bir süreç izlemektedir. Bu dizilim belli ve değişmez olduğu için sanat ve sanatçının rolü, nihai durak olan ve sınıfsız bir toplumu vaat eden komünizm aşamasına gelinceye kadar proletarya da denilen işçi-köylü-emekçi sınıfının tarafında durarak bu sınıfın yaşam tarzını önemli ve değerli hâle getirmektir (Moran, 2008: 54). Thiong'o'nun bir süre Sovyetler Birliği'nde kalması itibari ile de bu akımdan etkilenip eserlerini bu etki ile yazdığını ileri sürmek mümkün olabilir.

Romanın ismi olan *Bir Buğday Tanesi* (*A Grain of Wheat*), İncil'de kendini feda/kurban etme temasına atıfta bulunmaktadır². Bir buğday tanesi toprağa ekildiğinde kendini yok ederek yeni tanelerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde insanlar da bazı şeyleri kaybettiklerinde/kurban ettiklerinde yeni durumlar ve başlangıçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle buğday taneleri, Kenya bağımsızlık hareketini başlatan, yeni nesiller sömürge yönetiminden kurtulsun diye hayatlarını feda edenler için bir semboldür. Thiong'o, İngilizlerle savaşan bir savaşçı lider olan ve baş aşağı şekilde diri diri gömüldüğü söylenen Waiyaki'yi, bu insanlardan biri olarak görmektedir ki onu özgürlük hareketine dönüşen ilk tohum olarak simgelemektedir. Waiyaki, gücü daha sonra toprakla olan bağından fıskıran bir hareketi doğuran bir tohuma, bir taneye benzetilmektedir (Thiong'o, 1986, s. 12). Keza, Mugo'nun arkadaşı Kihika'yı ihbar edip ölümüne sebep olduktan sonra sadakatın farkına varması ve Gikonyo'yu Mumbi'yi affetmesi için ikna etmesi gibi (Thiong'o, 1986: s. 67). Thiong'o'nun romanlarına baktığımızda milliyetçi bir yaklaşımla işçi-köylü-emekçi kesimin yanında yer alan, bu kesimin değerlerini benimseyen ve bu kesimin dezavantajlı yaşam koşullarından kurtulabilmesi için kendini feda etmekten çekinmeyen karakterlerin öne çıkarıldığını görmekteyiz. Kihika'nın romandaki tüm karakterler tarafından kahraman olarak öne çıkarılması kendini bir buğday tanesi gibi toprağa ekip yeni durumlar ve başlangıçların ortaya çıkmasına zemin hazırlamasına bağlanabilir. Öyle anlaşılıyor ki Thiong'o bağımsızlık ve milliyetçi duruş sergileyen karakterlere daha yakın duruyor. Örneğin Gatu'yu tasvir ederken: "...Harekete, yaşamının erken bir evresinde katıldı... Nyeri 'de *Bağımsız Okullar* için [verilen mücadelede] çok aktifti... [Mau Mau] hareketine çok inanıyordu, bağımsızlık ve kaybedilen toprakları geri almanın [yolunun] ancak onunla mümkün olabileceğini düşünüyordu." (1986, s. 107). Harekete (Mau Mau) erken yaşta katılması ve Nyeri'deki *Bağımsız Okulda* aktif, ateşli ve kararlı bir duruş sergilemesi önemsenip özendiriliyor. Thiong'o bu romanda, iyi veya kötü, yararlı veya zararlı olduğuna bakmadan kültüre ait her kodu abartılı bir gurur ile savunan Milliyetçi söylemdeki stereo tiplleşmiş söylemi kullanıp bu söylem çerçevesinde oluşan birlik ve beraberlikten oluşan güç sayesinde mücadelenin başarıya ulaşabileceğini vurgulamaktadır. Bir yandan, *Bağımsız Okullarda* okuyan çocuklara Mau Mau savaşçılarının ne kadar cesaretli ve dirayetli olduğu anlatılmakta, öte yandan, bu okulların ülkenin bağımsızlık mücadelesinde önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Thiong'o'nun *The River Between* ve *Weep Not, Child* adlı ilk iki romanda da Batı eğitim sistemini uygulayan Siriana okullarında okuyanların halktan kopuk, halkının yanında olmayan, halkını sömüren işbirlikçiler olarak resmetmesi, tarihe ve geleneksel kültüre önem veren *Bağımsız Okulları* öne çıkarması, onun bağımsızlığın sadece eğitim ile elde edilemeyeceği düşüncesinde olduğunu göstermektedir. Thiong'o için Batı eğitim sistemi onları geçmişlerinden kopartıp asimile etmekten başka bir şey değildir. Halkın birlik olup mücadele edebilmesi için ortak bazı değerler etrafında kümelenmesi lazım. Bu ortak değerler zamanın ruhuna uymasa da geçmişten süzülüp gelen geleneksel kültürel kodlar ve ritüellerdir. Siriana gibi misyoner okulları bu kod ve ritüelleri yok etmek, böylece halkı

² Ngũgĩ wa Thiong'o, başlık fikrini İncil'deki şu alıntıdan alır: But someone may ask "What a foolish question! When you put a seed into the ground, it doesn't grow into a plant unless it dies first. And what you put in the ground is not the plant that will grow, but only a bare seed of wheat or whatever you are planting." (1 Corinthians 15:35-38 New American Standard Bible - NASB 1995 (NASB1995) Link: <https://www.bible.com/bible/compare/1CO.15.35-38>)

geçmişinden kopartarak sömürüye uygun bir zemin oluşturmaya çalışmaktadırlar. Birliktelik, ancak ve ancak Bağımsız okullarda verilen ve yerel kültür, tarih, gelenek ve göreneklerini öğreten bir eğitim ile sağlanabilir. Bu şekilde kültürlenmiş yeni nesillerin sömürüye başkaldırıp gerekirse birer savaşçı olarak savaşarak ülkeyi sömürüden kurtarabileceğine inanılmaktadır. Daha önceki iki romanda çok belirgin olmasa da temeli atılan Bağımsız Okullarda kültürlenmiş nesiller *Bir Buğday Tanesi*'ndeki Mau Mau savaşçıları olarak ortaya çıkmaktadırlar.

İngilizler, bağımsızlık mücadelesini yürüten Mau Mau hareketinin, Kenya'nın modern ve uygar bir devlet olmasını istemeyen, militan bir milliyetçilik ile kabile kültürü anlayışını hâkim kılmaya çalışan ilkel ve barbar bir hareket olduğunu savunup Kenya halkı üzerinde bu yönde bir algı yaratmaya çalışmaktaydı (Lonsdale, 1990, s. 393). Thiong'o'nun bu romanla, İngilizlerin Mau Mau hareketi ile ilgili yaratmak istediği olumsuz algıyı bertaraf etmeye çalıştığı ileri sürülebilir. Bir yandan bu olumsuz algıyı bertaraf etmeye çalışırken, bir yandan da Mau Mau hareketinin ortaya çıkmasının nedeninin İngilizlerin Kenya'nın tüm verimli topraklarına el koyup asıl toprak sahiplerini kendi topraklarında köle gibi çalıştırmaya zorlamasından kaynaklandığını belirtmektedir. Romanda, İngiliz sömürgeciliğini Robson'ın öldürülmesi üzerine onun yerini alan Thompson temsil etmektedir. Thompson'ın Mau Mau hareketi ile ilgili söylemi İngilizlerin bu hareketi nasıl gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır:

Albay Robson vahşice katledildi. Ben onun yerine geldim. Herkes şunu iyice bilmeli ki hiçbir hükümet anarşiye müsamaha gösteremez, hiçbir medeniyet bu şiddet ve vahşilik üzerine kurulamaz. Mau Mau çok kötü ve zararlıdır... Öyle bir hareket ki, kontrol edilmezse medeniyetimizin üzerine kurulu olduğu bütün değerlerin tamamen yok olması anlamına gelecektir" (Thiong'o, 1986, s. 55).

Mau Mau hareketinin temsilciliğini ise muntazam çizilen karakteri ile Kihika temsil etmektedir. Arkadaşı Mugo'nun ihbarı sonucu yakalanan Kihika, toplama kampında bile kendilerine siyasi tutuklular gibi muamele edilmesi gerektiğini, aksi takdirde açlık grevine gideceklerini belirterek hareketin aslında siyasi bir hareket olduğunun altını çizmektedir (1986, s. 133). Thiong'o'nun, Mau Mau hareketinin gerçek hayatta sergilemiş olduğu şiddeti romanda da öne çıkartmaktan geri kalmaması, bağımsızlık için sömürgeci hükümet güçleri ve onlarla iş birliği içinde bulunan yerlilere karşı gerçekleştirilen her türlü şiddetin meşru olabileceği düşüncesi taşıdığı bir göstergesi olarak ileri sürülebilir. Ona göre, Mau Mau hareketinin sergilediği şiddet, sivillere karşı değil, İngiliz sömürgeciliğinin o güne kadar gerçekleştirdiği şiddete karşı yapılan devrimci bir yöntemdir. Mau Mau hareketini temsil eden Kihika'nın "Biz katil değiliz. Robson gibi, amaçsız ve nedensiz bir şekilde kadın ve erkekleri asıp onları öldürmüyoruz" (Thiong'o, 1986, s. 190), sözleri hareketin gösterdiği şiddetin sivillere karşı olmadığı, haklarını, mallarını, topraklarını ve hatta kültürlerini ellerinden alanlara karşı olduğu gerekçesiyle haklı olduğu vurgulanmaktadır. "Biz", diyor Kihika, "sadece karşılık veriyoruz. Sol yanağına vuruyor, sen sağ yanağını çeviriyorsun. Bir, iki, üç – altmış yıl. Sonra aniden diyorsun ki: Artık diğer yanağımı çevirmeyeceğim. Sırtın duvarda, karşılık veriyorsun... Öldürmeliyiz. Siyah adamın özgürlüğünün düşmanlarını öldürmeliyiz... (1986, s. 91) Thiong'o'nun "Adaletsiz ve tahammül edilmesi imkânsız bir düzeni değiştirmek için yapılan şiddet vahşet değildir; insanı arındırır. Adaletsiz, zalim bir düzeni korumak ve sürdürmek için yapılan şiddet suçtur..." (Thiong'o, 1972, s. 28),

demesi şiddet konusunda Kihika ile aynı düşüncede olduğunun bir göstergesi olarak da düşünülebilir. Thiong'o, aynı zamanda; "Mau Mau şiddeti adaletsizlik karşıtıydı, beyaz şiddetinki [ise] Tanrının adaletini engellemekti. Her iki [şiddeti] eşitlemeli miyiz?" (1972, s. 28) diyerek İngilizlerin sergilediği şiddet ile Mau Mau hareketinin şiddetini aynı kefeye koymamaktadır. Çünkü Thiong'o için İngilizlerinki hak gaspı için gerçekleşirken, Mau Mau hareketinin şiddeti gasp edilen hakkı geri almak için gerçekleşmektedir. Thiong'o, Joseph Conrad'ın *Heart of Darkness*'ta çizdiği vahşi Afrikalı imajına, vahşi Batılı imajı ile karşılık vermektedir. Romanda, Bölge valisi Robson'ın acımasızlığı ve bu acımasızlığın bölge sakinlerinin üzerinde yarattığı korku ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Thiong'o'nun, *A Grain of Wheat*'de öne çıkardığı sembollerden biri 'yemin – and' sembolüdür. Rosberg & Nottingham, *The Myth of "Mau Mau": Nationalism in Kenya* adlı kitaplarında, *Kikuyu* milliyetçileri tarafından gerçekleştirilen 'yemin' olayının Avrupalılar tarafından *Kikuyu* siyasetinin ilkel milliyetçilik olduğu tezine bir kanıt olarak gösterildiğini ve değersizleştirilmek istendiğini açıklamaktadırlar (1966, s. 262). Thiong'o, 'yemin' seremonisi ile ilgili yaptığı değerlendirmede yeminin öyle basit bir söz verme eylemi olmadığını, sömürü mekanizmasını yok etmek için gerektiğinde öldürmeyi de kapsayan bir yükümlülük olduğunu belirtmektedir (1972, s. 30). Romanda yemin sembolü; birlikteliği, aidiyeti, sadakati ve fedakârlığı öne çıkaran, böylece halkı ortak değerler etrafında bir araya getirmeyi sağlayan bir sembol olarak işlenmektedir. Öyle anlaşılıyor ki Thiong'o; İngilizlerin ilkel sembolü olarak göstererek değersizleştirmek istediği kültürel kod ve ritüelleri öne çıkarıp, onlara yeni anlamlar yükleyerek birer direnç aracı hâline getirmeye çalışmaktadır. Thiong'o'nun bu romanla, İngilizlerin Mau Mau hareketinin sadece *Kikuyu* adındaki kabilenin içinden çıkan ilkel bir hareket olduğunu, Kenya'daki diğer kabile veya toplulukların bu ilkel hareketi desteklemediklerini, hareketin ilkel bir yemin etrafında toplanan barbarlık ve vahşeti öne çıkaranların hareketi olduğunu öne sürerek hareketi izole etmeye çalışmasının önüne geçmeye çalıştığı ileri sürülebilir. Romanda, Kihika'nın da konuşma yaptığı bir mitingden bahsedilirken, mitingde Muranga'dan, Nairobi'den ve Nyanza'dan da gelen konuşmacıların olduğunu, bunun da hareketin kendi sınırlarını aştığının bir göstergesi olarak sunulması (Thiongo, 1986, s. 14), benzer şekilde, 1963'te gerçekleşen *Bağımsızlık Günü* kutlamaları sırasında da "insanlar sokak sokak [yürüyüp] şarkılar söylediler. Jomo, Kaggia ve Oginga'yı methettiler. Ta 1900'lerde Beyaz adama meydan okuyan Waiyaki'yi andılar..." (1986, s. 207) diye tasvir edilmesi hareketin sadece *Gikuyu* kabilesine ait bir hareket olmadığı, Kenya'nın diğer ileri gelen bileşenlerinin de bu harekete katılıp destek verdikleri ve bu bağımsızlıkta katkılarının olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle Thiong'o bu romanla, İngilizlerin Mau Mau hareketi ile ilgili öne sürdüğü tüm tezleri çürütmeye çalışmakta ve hareketin bağımsızlık mücadelesi için kendini bir buğday tanesi gibi toprağa gömüp feda ederek yeni tanelerin ortaya çıkmasını sağlayan vatansever ve kahramanların hareketi olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Bu vatansever ve kahramanların da *The River Between* ve *Weep Not, Child*'da sömürgeci eğitim sistemine alternatif olarak vatanseverlerin kendi imkânları ile kurmaya çalıştığı *Bağımsız Okullarda* kendi tarih ve kültürlerini öğrenen, dolayısıyla geçmişlerden kopup asimile olmayanların izinde yürüyenler oldukları öne çıkartılmaktadır. Thiong'o böylece, kabilelere bölünmüş Kenya toplumunun toprak,

tarih ve kültürel kodlar gibi ortak değerler etrafında bir birliktelik oluşturup uluslaşmasını istemektedir. Öte yandan, siyasi, kültürel ve ekonomik parametreleri açısından toplumun tüm bileşenlerini kapsamayan bir uluslaşma veya milliyetçiliğin de topluma huzur ve refah getiremediğini Kenya'nın bağımsızlıktan sonraki toplumsal yapısını anlatan *Petals of Blood* ve sonraki romanlarda ortaya çıkmaktadır. *Petals of Blood* ve sonrasındaki romanlarda ulusal bağımsızlık kazanılmış olmasına rağmen toplum ve bireyler bu kez kendi uluslarından çıkan siyasi ve iktisadi çıkar grupları tarafından sömürülmeye devam edilmektedir. Yayılma, kontrol altına alma ve sömürmenin belirli bir topluma veya kültüre özgü bir dürtü olmadığı, insanoğlu da dâhil, tüm canlıların bu dürtüye sahip olduğu, bu dürtüyü tatmin etmenin yolunun da gücü temsil eden araçlara sahip olmaktan geçtiğini, dolayısıyla canlıların tüm enerjilerini bu araçları elde etmeye harcama eğiliminde olduklarını ileri sürmek çok iddialı bir çıkarsama olmayacaktır. Toplumun tüm kurum ve kuruluşları arasında kurumsal olarak dağıtılmayan gücün bir süre sonra belli bir kesimin kontrolüne geçtiğinde toplumun diğer kesimleri üzerinde bir tahakküm aracı olarak kullanılması sonucu doğabilmektedir. *The River Between* ile başlayıp *Weep Not, Child* ile devam eden mücadele ile *A Grain of Wheat*'in sonlarında elde edilen Bağımsızlığa kadar durumların gerektirdiği çeşitli parametreler üzerinden konsolide edilen güç toplumun tüm bileşenleri arasında kurumsal bir düzenlemeye tabi tutulmadığı için bağımsızlıktan sonra umut edilen toplumsal huzur ve ekonomik refah oluşamamakta, *Petals of Blood*'da işlendiği gibi toplum bu kez kendi insanları tarafından sömürülmeye devam edilmektedir. Thiong'o'nun öne çıkarmaya çalıştığı bir diğer mesaj itiraf etme, kabul etme duygusudur. Yapılan yanlış veya ihaneti itiraf edip yanlış kabul etmenin bir arınma sağladığını düşünmektedir. Herkesin suçunu kabullenmesi demek herkesin herkesi affetmesi demektir. Savaşın süre geldiği bir toplumda "arkadaşına ihanet eden bir arkadaş, oğlundan şüphelenen bir baba, samimiyetinden şüphe eden bir erkek kardeş hep olur" (Mugesera, 1983, s. 232). Thiong'o; itiraf, suçunu kabullenme ve arınma duygularının önemine vurgu yaparak her açıdan ayrışıp küçük parçalara bölünen, bu nedenle de sömürülmeye maruz kalmış bir toplumu yeniden birleştirmeye çalışmaktadır.

SONUÇ

A Grain of Wheat, çoğunluğu Kenya'nın Gikuyu kabilesinden çıkan Mau Mau direniş hareketinin emperyalizmin siyasal ve sosyal adaletsizliğine ve sömürüsüne karşı mücadelesini tasvir eden siyasi ve tarihi bir romandır. Eleştirmenler tarafından sanatsal açıdan daha olgun olduğu düşünülen roman, bağımsızlık mücadelesi ve sonrasındaki birçok sosyal, ahlaki ve ırksal meseleye odaklanır. 1967'de Kenyalı yazar Ngũgĩ wa Thiong'o tarafından yayınlanan *A Grain of Wheat*, Kenya'da Uhuru'nun (Bağımsızlık Günü) eşiğindeki birkaç günü kurgulamaktadır. Roman, bakış açısını genellikle tek bir sayfa içinde bir karakterden diğerine değiştiren benzersiz bir anlatı stiline sahiptir. Bazen, önemli olaylar hatırlanırken köyün sesi duyulduğundan anlatı birinci çoğul şahıs "biz"e kayar. Kahramanlık, özgürlük için acı çekmek, fedakârlık, ihanet, suçluluk duygusu, kabullenme, iletişim eksikliğinden kaynaklanan başarısızlıklar, kollektif yaşam ve benzeri temalar romana etki eden temalar olarak öne çıkmaktadırlar. Roman, tek bir kahramanın karakteri ve deneyimleri aracılığıyla değil, beş ana ve birçok ikincil karakterin karmaşık karşılıklı ilişkileri

yoluyla yazılmıştır. Bununla birlikte, tema, yazarın önceki romanlarında işlediği tema ile benzerdir. Bir Kikuyu köyünün üyelerinin Mau Mau savaşının yıkımından sonra kendilerini yeniden bütünleştirme ve önceliklerini yeniden düzenleme girişimleri.

Thiong'o, anadili, gelenek-göreneklere bağlı mitleri ve kültürel ritüelleri öne çıkarıp katıksız bir öz-kültür yaratmaya çalışmaktadır. Birçok kabileden oluşan Kenya halklarını önce bu öz-kültür üzerinden ortaklaştırıp daha sonra bu ortaklaşma üzerinden bir birliktelik kurarak bir ulus yaratmaya çalışmaktadır. Frantz Fanon hayranı olarak bilinen Thiong'o'nun, eserlerinde de Fanon'un etkisinde kaldığı açık bir şekilde fark edilmektedir. Görülen o ki, Thiong'o, Fanon'un "sömürgeci güçten kültürel ve politik bağımsızlık için verilen mücadelede direnişi geliştirmek için ulusal bilinç esastr" (2007, s. 141) düşüncesiyle aynı görüşü paylaşmaktadır. Thiong'o, anlatılarında, Fanon'un ulusal bilinç projeksiyonunu sömürge sonrası Kenya'daki kültürel ve politik pratiğin zorunlulukları içinde bağlamsallaştırmanın bir yolu olarak ulusal kurtuluş ideolojisini kullanıyor. Böylece, Kenya halkının tam bir sömürgecilikten kurtulma mücadelesinin çetin bir doğası olduğunu düşünüp bu yolda yapılması gerekenleri açıkça dile getirmeyi üstleniyor. Thiong'o'nun Kenya ulusal kurtuluşu üzerine yazılan anlatıları, bu nedenle, Fanon'un ulusallığın yeniden inşasını garanti eden nihai bir ulusal diriliş (Rönesans) örneği olarak sömürgeleştirme projesinin ideolojik içeriğine uymaktadır. Thiong'o'nun tarih kavramının analizi için de önemli olan, Fanon'un öne sürdüğü söylemdir. Fanon'un bu konudaki söylemi şöyle: "Sömürge bağlamı, tüm halka dayattığı ikilikle karakterize edildiğinden, sömürgeci kurtulmaya (decolonization) yönelik kültürel proje, sırayla, tüm halkı heterojenliğinden uzaklaştırmak için radikal bir kararla harekete geçirmeli, böylece "onu [halkı] ulusal bir temel üzerinde hatta bazen de ırksal bir temelde birleştirmeli" (2007, s. 10). Thiong'o'nun emperyalizme ve yeni-sömürgeci tahakküm biçimlerine direnme kararlılığı ve biçimi, Fanon'un eserlerinde önerdiği ve simüle ettiği kültürel ve politik sömürgeleştirme düşünceleriyle paralel hatta çoğu yerde aynı düzlemde yer almaktadır. Thiong'o, İngiliz sömürgeciliğini ve Kenya'daki yerleşimci kültürünü tasvirinde sınıf, ulus ve ırk sorunlarıyla ilgili farklı bilinç biçimlerini sunmaktadır. Ona göre tüm Kenyalılar, özellikle işçiler ve köylüler, sömürgeciliğin kurbanlarıdır; bununla birlikte, en çok mülksüzleştirilenlerin bazıları hâlâ bu sömürgecilerle iş birliği içindedirler. Bunun nedeni bu insanların ulusal bilinçten yoksun olmalarıdır. Thiong'o, bağımsızlık mücadelesinin sadece Mau Mau savaşçılarının sömürgecilere karşı direnmeleri ile gerçekleşmeyeceğinin çok iyi farkındadır. Daha ziyade, bu romanın ve hemen hemen tüm diğer eserlerinin açıklığa kavuşturduğu gibi, bağımsızlık mücadelesi ve sömürgecilik sonrası ulusal kurtuluş mücadelesi işçi, köylü ve diğer toplum bileşenlerinin topyekûn ulusal bir bilinçle ortaya koyacakları tutumla amacına ulaşabilir.

KAYNAKLAR

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2019, March 20). Mau Mau. Encyclopedia Britannica.

<https://www.britannica.com/topic/Mau-Mau>.

Ryle, G. (2002). The Concept of Mind. New York: Chicago: University of Chicago Press

- Dhar, Tej N. (2007). Thiong'o's retrospective gaze: The shape of history in "A grain of wheat", *Kunapipi*, 29(1). Available at: <https://ro.uow.edu.au/kunapipi/vol29/iss1/13>.
- Fanon, F. (2007) *The Wretched of the Earth*. Trans. Richard Philcox. New York: Grove Press.
- Lonsdale, J. (1990). Mau Mau of the Mind: Making Mau Mau and Remaking Kenya. *The Journal of African History*, 31(3), 393-421. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/182877>.
- Majumdar, M. A. (2007). National Consciousness: History and Culture. In *Postcoloniality: The French Dimension* (1st ed., pp. 127-146). Berghahn Books. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1c0gkvv.10>
- Moran, B. (2008). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. (18. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları
- Mugesera, L. (1983). Guilt and Redemption in Ngugi Wa Thiong'o's «A Grain of Wheat». *Présence Africaine*, 125, 214-232. <http://www.jstor.org/stable/24350692>
- Pozo, M. A. (2004). An Interview with Ngugi Wa Thiong'o. <http://www.postcolonialweb.org/poldiscourse/pozo3.html>
- Rosberg, C.G., Nottingham, J.C. (1966). *The Myth of "Mau Mau": Nationalism in Kenya*. New York: Praeger.
- Sicherman, C. (1990). Ngugi Wa Thiong'o: The Making of a Rebel: A Source Book in Kenyan Literature and Resistance. *Documentary Research in African Written Literatures*, 1. Oxford: Hans Zell.
- Tevzadze, N. (1994). National identity and national consciousness, *History of European Ideas*, 19:1-3, 437-440, DOI: 10.1016/0191-6599(94)90245-3.
- Thiong'o, N.W. (1965). *The River Between*. South Africa: Heinemann.
- Thiong'o, N. W. (1972). *Homecoming: Essays on African and Caribbean Literature, Culture and Politics*. London: Heinemann.
- Thiong'o, N. W. (1986). *A Grain of Wheat*. London: Heineman.
- Thiong'o, N.W. (1987). *Weep Not, Child*. Johannesburg: Heinemann.
- Thiong'o, N W. (1998). *Penpoints, Gunpoints, and Dreams: Towards a Critical Theory of the Arts and the State in Africa*. Oxford: Clarendon Press.
- Thiong'o, N. W. (2011). *Decolonising the Mind: The Politics of Language in African Literature*. London: James Currey Ltd / Heinemann.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları